

A STRATEGIC FRAMEWORK FOR THE DEVELOPMENT OF SOCIAL ENTREPRENEURSHIP IN BULGARIA

Venelin Terziev

Corresponding Member of the Russian Academy of Natural History,
Professor, Eng., D.Sc. (National Security), D.Sc. (Economics), D.Sc. (Social Activities), Ph.D.,
Russian Academy of Natural History, Moscow, Russia
Vasil Levski National Military University, Veliko Tarnovo, Bulgaria
University of Rousse, Rousse, Bulgaria terziev@skmat.com

Marin Georgiev

National Military University, Veliko Tarnovo, Bulgaria clementon@abv.bg

Abstract: *The social policy of a country is a set of specific activities aimed at regulating the social relations between different in their social status subjects. This approach to clarifying social policy is also called functional and essentially addresses social policy as an activity to regulate the relationship of equality or inequality in society. It provides an opportunity to look for inequalities in the economic positions of individuals in relation to ownership, labor and working conditions, distribution of income and consumption, social security and health, to look for the sources of these inequalities and their social justification or undue application. The modern state takes on social functions that seek to regulate imbalances, to protect weak social positions and prevent the disintegration of the social system. It regulates the processes in society by harmonizing interests and opposing marginalization. Every modern country develops social activities that reflect the specifics of a particular society, correspond to its economic, political and cultural status. They are the result of political decisions aimed at directing and regulating the process of adaptation of the national society to the transformations of the market environment. Social policy is at the heart of the development and governance of each country. Despite the fact that too many factors and problems affect it, it largely determines the physical and mental state of the population as well as the relationships and interrelationships between people. On the other hand, social policy allows for a more global study and solving of vital social problems of civil society. On the basis of the programs and actions of political parties and state bodies, the guidelines for the development of society are outlined. Social policy should be seen as an activity to regulate the relationship of equality or inequality between different individuals and social groups in society. Its importance is determined by the possibility of establishing on the basis of the complex approach: the economic positions of the different social groups and individuals, by determining the differences between them in terms of income, consumption, working conditions, health, etc. ; to explain the causes of inequality; to look for concrete and specific measures to overcome the emerging social disparities.*

Keywords: social assistance, social entrepreneurship, social policy.

СТРАТЕГИЧЕСКА РАМКА ЗА РАЗВИТИЕ НА СОЦИАЛНОТО ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО В БЪЛГАРИЯ

Венелин Терзиев

Член-кореспондент на Руската академия по естествознание, професор,
доктор на икономическите науки, доктор на науките (Национална сигурност), доктор на науките
(Социални дейности)

Русенски университет „Ангел Кънчев”, Русе, България
Национален военен университет „Васил Левски”, Велико Търново, България
Руска академия по естествознание, Москва, Русия terziev@skmat.com

Марин ГеоргиевНационален военен университет „Васил Левски“ - Велико Търново, България clementon@abv.bg

Резюме: Социалната политика на дадена държава е съвкупност от специфични дейности, които целят да регулират социалните отношения между различни по своето социално положение субекти. Този подход към изясняването на социалната политика, разглежда социалната политика като дейност за регулиране на отношенията на равенство или неравенство в обществото. Той дава възможност да се търсят неравенства в икономическите позиции на индивидите във връзка със собствеността, труда и условията за труд, разпределението на доходите и потреблението, социалното осигуряване и здравеопазването, да се търсят източниците за тези неравенства и тяхната социална оправданост или неоправданост.

Съвременната държава поема социални функции, чрез които се стреми да регулира дисбалансите, да защитава слабите социални позиции и да не позволява разпадането на обществената система. Тя регулира процесите в обществото, като хармонизира интересите и се противопоставя на маргинализацията. Всяка модерна държава развива социални дейности, които отразяват особеностите на конкретното общество, съответстват на неговото икономическо, политическо и културно състояние. Плод са на политически решения, целящи да насочват и регулират процеса на адаптация на националното общество към трансформациите на пазарната среда. Социалната политика стои в основата на развитието и управлението на всяка страна. Независимо от това, че върху нея оказват влияние твърде голям брой фактори и проблеми, то тя до голяма степен определя физическото и психичното състояние на населението, както и взаимоотношенията и взаимовръзките между хората. От друга страна, социалната политика дава възможност за по-глобално изучаване и решаване на жизнено важни социални проблеми на гражданското общество. На базата на програмите и действията на политическите партии и на държавните органи се очертават насоките за развитие на обществото. Социалната политика следва да се разглежда като дейност за регулиране на отношенията на равенство или неравенство между различните индивиди и социални групи в обществото. Нейното значение се определя от възможността на базата на комплексния подход да се установят: икономически позиции на различните социални групи и индивиди, като се определят различията между тях по отношение на доходи, потребление, условия на труд, здравеопазване и др; да се разкрият причините за неравенството; да се търсят конкретни и специфични мерки за преодоляване на възникналите социални различия.

Ключови думи: социално подпомагане, социалното предприемачество, социална политика.

ВЪВЕДЕНИЕ

В последното десетилетие концепцията за развитие и насърчаване на социалната икономика и социалното предприемачество са част от политиката на Европейския съюз за справяне със социалното изключване на лица в уязвимо положение. Също така моделът на социалната икономика е един от ключовите инструменти за постигане на социално значими цели в рамките на един устойчив и приобщаващ растеж; социалните ползи се измерват с интеграцията и заетостта на хора в неравностойно положение, с приноса към процеса на социално включване на други хора в уязвимо положение, а икономическият показател се изразява чрез спестените публични средства за социални помощи, от една страна, както и допълнителните средства по компенсиране на социалната цена на дългосрочната безработица. Това, което е важно, за да се случи всичко това, е да бъдат създадени подходящи условия за развитие на социалните предприятия с максимално широк обхват (самите уязвими групи и техните проблеми са многообразни и различни) и трябва „отговорът“ на техните нужди да бъде гъвкав, за да е резултатен и ефективен; не е важен „пътят към решенията“ (пътят може да бъде различен, както са многообразни и необятни възможностите за стопанските инициативи), по който се стига до резултата, важен е самият резултат (по-успешна интеграция и устойчиво преодоляване на социалното изключване).

СТРАТЕГИЧЕСКА РАМКА ЗА РАЗВИТИЕ НА СОЦИАЛНОТО ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО В БЪЛГАРИЯ [1-16]

Социалната икономика и социалното предприемачество са обект на специално внимание от страна на Европейската комисия (ЕК), особено през последните години. Това се дължи на потенциала им да намират решения на проблемите на обществото, свързани със създаването на устойчиви работни места, улесняването на социалната и трудовата интеграция, предоставянето на социални услуги и подобряването на качеството на живот, включително и борбата срещу бедността и социалната изолация.

Социалните предприятия и социалното предприемачество заемат централно място в дневния ред на ЕК и в частност в нейната Стратегия „Европа 2020“ за „интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж“. Те са ключов елемент и на Европейския социален модел и допринасят за изпълнение на социалнозначимите цели на стратегията. Тяхното нарастващо значение - особено в контекста на икономическата и финансовата криза, е предимно резултат от нуждата на европейците от по-етично и по-социално измерение на тяхната работа, потребление, спестявания и инвестиции. В последните години ЕК започна създаването на политическа рамка в подкрепа на социалната икономика и социалното предприемачество, която намери израз в редица политически документи, очертаващи границите и възможностите за тяхното развитие.

Сред конкретните цели, които си поставя Европа 2020 за периода 2010–2020 г. са осигуряване на 75% заетост на групите от 20-60 години, намаляване на отпадането от училище с 10% и осигуряване поне на 20 мил. души по-малко, изпаднали в ситуация на риск от бедност или социално изключване. Социалното предприемачество е разпознато като мярка в постигане на посочените цели и като „инструмент за постигане на устойчиво развитие“. Анализът на социалните политики показва, че при намаляване на директната подкрепа намалява съответно и резултатността, а устойчивостта на „успешните“ модели остава реципрочна на вложения ресурс. Тази тенденция може да бъде спряна само чрез насърчаване на иновативни социални модели, които преодоляват безработицата, бедността и социалното изключване трайно. Социалните плащания и услуги, насърчаване на образование, квалификация и умения в различни сфери, подобряването на достъпа до обществени услуги като мерки за въздействие следва да бъдат допълнени от целенасочени усилия и ресурс за поддържане на форми, които за социално уязвимите групи биха служили като мост към първичния пазар на труда. Именно като успешно решение за постигане на ефективни дългосрочни резултати е разпозната ролята на социалното предприемачество.

Подкрепата и насърчаването на социалните предприятия могат да допринесат за максималното използване на техния потенциал за растеж и капацитет за създаване на социална добавена стойност, изразена чрез откриване на работни места, креативни подходи към малкия бизнес, нови възможности за социално включване и приходи за развитие дейността на гражданските организации. Социалната икономика вече играе важна роля в Европейски съюз, като приносът ѝ може да се илюстрира по следния начин:

Над 2 милиона действащи социални предприятия в страните-членки на Европейския съюз;

Работодател на 11 милиона души или близо 6% от всички заети лица;

Ускорен ръст на създаване на нови социални предприятия – 1 от всеки 4 нови компании са социални предприятия.

На основата на гореизложеното се налага следната формулировка: Социалните предприятия обхващат широка гама от предприятия с различни правни форми, които предоставят социални услуги или стоки на уязвими или маргинализирани лица. Тези услуги включват достъп до жилища, здравеопазване, помощ за възрастни хора или лица с увреждания, грижа за деца, достъп до заетост и обучение, както и управление на зависимостите. В социалните предприятия също така се включват предприятия, които използват метод на производство на стоки или услуги със социална цел, но чиято дейност може да бъде извън сферата на предоставянето на социални стоки или услуги. Тази дейност включва социална и професионална интеграция чрез средствата за достъп до заетост за хора в неравностойно положение, по-специално поради недостатъчна квалификация или социални или професионални проблеми, водещи до изключване и маргинализация.

В съответствие със стратегията „Европа 2020“ Европейската стратегия за заетост се стреми към създаване на повече и по-добри работни места в целия Европейски съюз (ЕС). В тази насока, чрез стратегията се насърчават мерки за постигане на три основни цели до 2020 г.:

- 75% заетост сред хората на възраст между 20 и 64 години;

- дял на преждевременно напусналите училище под 10% и завършване на висше образование от поне 40% от хората на възраст между 30 и 34 години;

- поне 20 милиона по-малко бедни или застрашени от бедност и социално изключване хора.

Действията, посочени във водещата инициатива „Програма за нови умения и работни места“, са от съществено значение за постигането на тези цели. Всяка година националните правителства (чрез Комитета по заетостта) и европейските институции изготвят „пакет от мерки в областта на заетостта“.

Стратегическите цели в подкрепа на отговора на Комисията на безработицата и ниските нива на участие на трудовия пазар в ЕС с авангардни и новаторски политически идеи са:

- даване на „нов импулс на съчетанието от гъвкавост и сигурност“, като се ангажират всички заинтересовани лица в засилването на елементите на това съчетание и като се подсилват механизмите за контрол на националните споразумения в областта на съчетанието от гъвкавост и сигурност;

- самостоятелна заетост.

Въпреки бурното развитие на сектора на социалната икономика в Европейския съюз и нарастващата роля на социалните предприятия за борба с бедността и социалното изключване, социалното предприемачество остава почти незабележимо в България. Макар и все още скромни по мащаби, социалните предприятия в България носят заряда на промяна на нагласите към така наречената „социална държава“ и дават възможности за мобилизиране на допълнителни ресурси в социалната сфера чрез развитие на предприемаческия потенциал и иновации.

В изпълнение на Европа 2020, всяка една държава членка прие собствена стратегия за реформи, която набелязва ключови национални цели и действия за тяхното постигане в рамките на общите европейски такива. Съгласно Националната програма за реформи на България 2020, част от основните области на структурните реформи касаят модернизиране на услугите за достъп до пазара на труда, до социална подкрепа, здравна грижа и образование. Предвижда се въвеждането на активните мерки за заетост, включително и на лица от уязвимите групи, чрез механизми за осигуряване на устойчива заетост, стимули за работодателите за откриване на нови работни места, програми за квалификация, преквалификация и придобиване на ключови умения и т. н.

Посочени са четири приоритетни области:

- по-добра инфраструктура;
- конкурентноспособна младеж (намаляване на дела на рано напусналите училище, увеличаване броя на младите хора, завършили висше образование, стимулиране на младите учени, реализация на младите хора в България);

- по-добра бизнес среда (по-висока заетост, повече инвестиции, вкл. в НИРД иновации);
- по-голямо доверие в държавните институции (защита на интересите на гражданите и бизнеса, социална справедливост и сигурност).

Програмата ще се опита да постигне повишен жизнен стандарт на гражданите в България до 60 % от средното ниво за ЕС до 2020 година.

Мерките, които трябва да се прилагат в краткосрочен план и които са свързани със социалната икономика, са:

- Разработване на нов Закон за детето;
- Обединяване на правните норми в областта на социалната икономика в един нормативен акт;
- Разработване на Национална концепция за активен живот на възрастните хора;
- Разработване и въвеждане на механизъм за определяне размера на минималната работна заплата, отчитащ икономическите и социалните функции;

Подкрепа за осигуряване на съвременни социални жилища за настаняване на уязвими, малцинствени и социално слаби групи от населението и други групи в неравностойно положение.

В средносрочен план ще се прилагат следните мерки:

Оценка на въздействието на политиките и законодателството, свързани с материална подкрепа на уязвимите групи;

Инвестиции в интегрирани услуги за ранно детско развитие (за деца от 0 до 7 г.);

Деинституционализация на грижата за деца (мрежа от социални услуги в общността,

Програми за напускащите специализираните институции, приемна грижа и др.);

Подпомагане на семействата с деца;

Осигуряване на материална подкрепа, подходящи форми за заетост, квалификация и преквалификация и на достъпна среда за хората с увреждания;

Развитие на социалната икономика – създаване на нови и подкрепа на съществуващи предприятия в сферата на социалната икономика;

Повишаване на адекватността на пенсиите;

Създаване на мрежа от услуги за дългосрочна грижа;

Изграждане на социални жилища, включително и за най-уязвимите представители на ромската общност;

Създаване на интегрирани социални, здравни и образователни услуги за бездомните лица;

Изследване относно бездомността, създаване на статистическа база данни относно бездомността и нейните измерения и разработване на цялостна стратегия за борба с бездомността.

Следва, че целите на Националната програма са пряко свързани със социалната икономика и подобряването на състоянието на уязвими групи в обществото. Мерките за развитие на социалната икономика, както и създаването на нови и подкрепа на съществуващи предприятия в сферата на социалната икономика имат отношение към развитието на социалното предприемачество в България.

През 2011 г. българското правителство прие политически документ- „Националната концепция за социална икономика“, с който се представят визията и приоритетите за насърчаване и развитие на социалната икономика в страната. Тази концепция е израз на социалната ангажираност на държавата за създаване и укрепване на благоприятна среда за осъществяване и развитие на модели и практики в областта на социалната икономика в България. Социалната икономика се възприема едновременно като част от реалната икономика и от гражданското общество, в която физически и/или юридически лица, сдружения на доброволци или други организирани субекти осъществяват стопанска дейност в обществена полза и реинвестират печалба за постигане на социални цели.

Националната концепция за социална икономика представлява израз на социалната ангажираност на държавата за създаване и укрепване на благоприятна среда за осъществяване и развитие на модели и практики в областта на социалната икономика в Република България. Тя е израз на намерението и решимостта за утвърждаване на информираност, култура и ценности, свързани с предприятията и организациите в сферата на социалната икономика. Националната концепция е документ, чрез който се представя визия и приоритетни цели за насърчаване развитието на социалната икономика в страната. По този начин се представя активната позиция на държавата, формирана в резултат на съвместните усилия на широк кръг заинтересовани страни. В резултат от дейността по формиране на национална позиция по въпросите на социалната икономика чрез Националната концепция се очаква да бъдат разработени и политики, които да доведат до подобряване качеството на живот и благосъстоянието на уязвими групи граждани в обществото. Очаква се да бъде формиран устойчив сектор, който да съдейства за преодоляване на социалното изключване на групи хора в неравностойно положение. Очакванията са и за промени в модела на социално включване на широк кръг граждани в обществото, които са изпаднали в затруднено положение по отношение достъпа до работа, услуги и ресурси.

Националната концепция се позовава на разбирането за социална икономика, отразено в документите на Европейския съюз и други международни документи. Тя е в съответствие и с национални стратегически документи, които пряко или косвено са свързани със задачите, произтичащи от дефинираните в концепцията цели.

Настоящият документ е принос за постигане целите на Европа 2020 - стратегията за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж, която предлага визия за социална пазарна икономика на Европа за 21-ви век. В контекста на посоченото в стратегията, че икономическите реалности се развиват по-бързо от политическите Концепцията конкретизира наредели процеси от реалната икономика, които следва да се обособят в самостоятелен сектор на развитие, за да станат видими както за правителството в контекста на политиката за повишаване жизненото равнище на хората, така и за широката общественост, която е съпричастна към социалното положение на маргинализирани групи от пазара на труда.

Националната концепция осигурява изпреварваща визия по отношение на бъдещи изменения в нормативната уредба и практика на държавните органи, както и визия за интегриране на секторни политики. Тя е документ, за чието разработване е приложен подход, основаващ се на добрите национални и международни практики в тази област, систематизирани и анализирани в рамките на междуведомствена

експертна работна група и с широкото участие на представители на държавни и международни институции, организации на социалните партньори, неправителствени организации.

Държавата се стреми да създаде хармонично общество чрез насърчаване развитието на социалната икономика в страната за постигането на устойчивост, икономически растеж и повишаване качеството на живот на хората и най-вече на групите в неравностойно положение. Утвърждаването на благоприятна среда за развитие сектора на социалната икономика се постига чрез адекватни политики и партньорства на международно, национално, регионално и местно ниво. Всички заинтересовани страни участват активно в този процес.

Визия: Утвърден, развит сектор на социална икономика, чрез който се разширяват условията за активно включване на уязвими групи от обществото, постига се гъвкавост и сигурност в заетостта и се развива териториалната кохезия.

В процеса на утвърждаване на модел на социална икономика в страната, държавата играе активна роля за популяризиране, насърчаване и подпомагане въвеждането на успешни практики на социални предприятия, включително и на основата на доброволчески дейности, развивани в рамките на гражданското общество. За реализацията на тези свои ангажменти държавата създава подходяща правна и институционална среда и координирани секторни политики за ускорено въвеждане в практиката на успешни модели на социални предприятия. В изпълнение на това държавата ще прилага мерки за повишаване продуктивността и конкурентоспособността на тези предприятия, както и ще следи за коректното придобиване и спазване на марката „Продукт на социално предприятие”.

Предпоставка при разработването на Концепцията е постигане на общо съгласие в рамките на широк кръг заинтересовани страни по ключови въпроси, свързани със същността, обхвата, границите и възможностите на социалната икономика в страната за постигане на по-добри шансове за социално включване на групи в неравностойно положение; обединяване на ресурси за повишаване заетостта на групи от обществото с ограничен достъп до услуги и ресурси или извън пазара на труда; развитие на териториална и местна кохезия.

Концепцията има следните конкретни цели:

Да служи като отправна точка при въвеждане на критерии за идентификация на предприятия и организации от социалната икономика;

Да служи като текущ „стандарт”, съдействащ за подпомагане на развитието на социалната икономика и за стимулиране на изпълнители и привърженици да прилагат и разпространяват духа на социалната солидарност;

Да служи като основа за създаването на благоприятна административна и правна среда за развитието на предприятията на социалната икономика (достъп до финансиране, социални клаузи при обществени поръчки, данъчни облекчения и др.).

Развитието и утвърждаването на устойчив сектор на социална икономика в страната ще бъде постигнато чрез прилагане водещите принципи на доброто управление и специфичните принципи, свързани с осъществяване на добри практики и модели на социални предприятия.

Специфичните принципи, на чиято основа се градят добрите практики и модели на предприятията от социалната икономика са свързани с осигуряване единство между икономическата ефективност и специфичните социални цели, развиване на дейност в условия на обществена прозрачност и прилагане солидарни принципи на вътрешно управление и взимане на решения.

Държавата въвежда марката „Продукт на социално предприятие” с подходящо лого и процедура за присъждане на стопански субекти, резултатът от дейността на които съответства на индикаторите, въведени с настоящата Концепция. Марката се ползва от удостоеното предприятие за обозначаване на стоки от своята продуктова спецификация, производствени търговски площи и обекти, документи, реклами, производствено облекло и др.

Целта на присвояването на марката и на нейното приложение е да бъде привлечено общественото внимание към каузата, за която такива предприятия работят с цел да се привлече съпричастността на масовия клиент на потребителски стоки и услуги под формата на предпочитани покупки от предпочитани търговски обекти.

Предприятията от социалната икономика с присвоена марка се считат за ползватели на публичен ресурс и следва да предоставят статистическа информация, при поискване.

Изпълнението на Концепцията за социална икономика ще се осъществява чрез пакет от мерки, включени в годишни планове за изпълнение. Предвидените дейности в изпълнение на мерките са в съответствие с целите на Концепцията и представляват координирани съвместни действия на заинтересовани страни. Част от тях се изпълняват самостоятелно от държавните институции, а други - съвместно със заинтересовани страни от неправителствения сектор, социални партньори, сдружения на работодателите и други. В плана се посочват водещите държавни институции, определени в зависимост от компетенциите им. Посочват се сроковете за изпълнение на дейностите и източниците за тяхното финансиране. Плановете се одобряват в рамките на Националния съвет за тристранно сътрудничество, след което се приемат от Министерски съвет.

Целта на Плана за действие по социална икономика за 2016 - 2017 г. е развитие и популяризиране на социалната икономика и предприемачество. В плана са заложени редица информационни кампании и форуми за повишаване на видимостта на социалните предприятия в България, както и представяне на добрите практики в тази сфера.

Стратегическият документ предвижда разработване на методика за оценяване социалното въздействие на социалните предприятия за повишаване на жизнения стандарт. Ще се въведат инструменти за наблюдение и мониторинг на приноса на социалните предприятия за повишаване на качеството на живот.

Планирано е ежегодно провеждане на европейски Форум на социалните предприятия. МТСП ще продължи организирането на Годишни национални награди за социална иновация.

За създаване на институционална подкрепа е предвидено провеждането на Академия за социални предприемачи. Ще се разработят и учебни програми по социална икономика за учебно-тренировъчните фирми.

В Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ (2014 - 2020) социалната икономика и социалното предприемачество са изведени като отделен инвестиционен приоритет, като по този начин допълнително се акцентира върху приноса на инициативите и мерките, които ще повишат възможностите за утвърждаване на сектора на социалната икономика.

Разработването на политики и формирането на подкрепяща среда е в пряка зависимост от координацията в процеса на приложение на концепцията.

Организацията, координацията и контролът по разработване и приложение на политики и мерки в областта на социалната икономика се възлага на министъра на труда и социалната политика, като инициатор на разработването на Националната концепция и поради ангажираност с приложение на Концепцията. Текущата координация се възлага на дирекция „Жизнен стандарт, демографско развитие, политики и стратегии“, МТСП. Форматът по изпълнението на тези дейности е постояннодействаща междуправителствена работна група към Министерството на труда и социалната политика или Консултативен съвет към министъра на труда и социалната политика. Министърът на труда и социалната политика определя със заповед техния състав и функциите.

Постигането на целите на Концепцията за социална икономика изисква съответното финансово обезпечаване на мерките, включени в плановете за нейното изпълнение. Финансирането на част от заложените мерки ще става в рамките на програмното бюджетиране (държавен бюджет - в т.ч. бюджет на МТСП и общински бюджети). В зависимост от планираните дейности се очаква привличане на финансови средства и от други източници (оперативни програми на Европейския съюз, донорски програми и други), както и активно участие на всички заинтересовани страни.

Приложението на Концепцията се провежда при ежегоден отчетен цикъл. Изготвят се отчети по изпълнението на мерките, които се представят до 31 март на годината, следваща годината на изпълнението. Отчетите включват информация за осъществените дейности от всички заинтересовани страни, отговорни за изпълнението. Резултатите от изпълнението на мерките, включени в плановете се обобщават от координиращото звено в доклади, които се представят на министъра на труда и социалната политика.

Информационният обмен на различните равнища е необходим и следва да се осъществява в рамките на стандартните процедурни изисквания. С цел осигуряване на по-голяма публичност и информираност е необходимо да се провеждат информационни дни и кампании, както и обучения за популяризиране идеите на социалната икономика.

За да се осигури прозрачност на приложението на Концепцията резултатите от мониторинга ще бъдат разпространявани и с възможност за обратна връзка. Основна медия на този обмен на мнения е

Интернет чрез профилиран сайт, както и включване в социалните мрежи. Важно е да бъдат използвани и другите медии доколкото ядрото на тази Концепция е проявата и разпространението на естественото чувство у хората на социална солидарност.

Поддържането на форум към сайта на Концепцията може да даде допълнителни резултати в разпространението и приемането на Концепцията.

Във връзка с развитието и усъвършенстването на Концепцията непосредствените задачи пред правителството са:

- да приведе в изпълнение Концепцията, като институционализира нейното изпълнение;
- да утвърди критериите за достъп до участие в мерките на правителството на предприятията и организациите от социалната икономика;
- да предлага законодателни промени, насочени към усъвършенстване на благоприятна правна и административна среда за развитие на предприятията на социалната икономика, взимайки предвид мнението на всички заинтересовани страни;
- да насърчава мерки, които да позволят статистическо отчитане на социалната икономика.

Изводите и заключенията от статистическото отразяване на участието ще дават основа за текущи корекции и допълнения както към Концепцията, така и към релевантни законодателни актове.

В рамките на Националната концепция социалното предприятие е дефинирано като основна икономическа единица на социалната икономика, която стои между частния и публичния сектор. Дейностите, осъществявани от социални предприятия, включват:

Насърчаване възможностите за заетост и кариерно развитие на хора без заетост, лица с увреждания, и други уязвими лица, както и съдействие при намиране или завръщане на работа;

Насърчаване възможностите за самостоятелна заетост, предприемачество, стартиране на самостоятелен бизнес.

Цели на Концепцията са да въведе критерии за идентификация на предприятия и организации от социалната икономика и да послужи като основа за създаването на благоприятна (административна и правна) среда за развитието на социалните предприятия (достъп до финансиране; социални клаузи при обществени поръчки; данъчни облекчения и др.).

Въпреки, че в българското законодателство липсва дефиниция за социално предприятие, както и норми уреждащи статута, формата и дейността на социалните предприятия, в реалния живот и практика съществуват доста примери на функциониращи социални предприятия, които, от една страна, преследват социални цели, а от друга – прилагат икономически механизми и пазарни принципи в дейността си. Динамичните процеси на социално и икономическо развитие в последните години ясно показва следните тенденции, които засилват ролята и значението на социалната икономика в България :

На първо място неспособност на държавата да се справи с нарастващите социални нужди на населението, както и все по-големия брой население, което има нужда от подкрепа;

Развенчаният мит за способностите на пазарната икономика да реши всички проблеми на обществото чрез прилагането на пазарни принципи;

Засилване на ролята на местните общности и граждански организации в процеса на развитие и предоставяне на иновативни социални услуги за подкрепа на най уязвимата част от населението;

Необходими са реформи и прилагане на иновативни мерки, чрез които да се развият нови подходи и модели за справяне с бедността и социалното изключване. Социалната икономика и предприемачество са един от ключовите инструменти, чрез които да се допълни провежданата към момента държавна политика за социално подкрепа и интелигентен и устойчив растеж.

Липсва цялостна и системна политика за насърчаване на социалната икономика, включително правна рамка и финансиране, както и на конкретни устойчиви мерки за стартиране и подкрепа на социални предприятия и създаване на среда, благоприятстваща развитието на социалната икономика.

Проследяването на наличната практика от последните години в България, дава основание да се направи извод, че структурите, функциониращи в сектора на социалната икономика, получават стимул за развитие, когато на национално равнище има целенасочена програма за тяхното подпомагане, финансиране и развитие. Все още липсва разпознаваемост на социалните предприятия като иновативен модел за създаване на заетост на групи в неравнопоставено положение на пазара на труда, както и като нова форма за

активно социално включване. Важно е да се дефинират областите и политиките, където възможностите на социалните предприятия все още са силно подценени и неизползвани:

Според Националната стратегия за борба с бедността и социалното изключване 2020 липсата на заетост е една от основните причини за бедност и социално изключване. Ето защо основен приоритет е насърчаването на активното включване на отдалечените от пазара на труда лица – икономически неактивни, младежи, продължително безработни, лица на социално подпомагане, с основно или по-ниско образование и без професионална квалификация или недостиг на ключови компетентности, хора с трайни увреждания, възрастни работници и други. Чрез развитие на жизнеспособни социални предприятия може да се улесни достъпа до заетост и да се осигури подкрепа за социалното включване на уязвими групи чрез създаване на подходящи условия за тяхната професионална интеграция в сферата на социалната икономика.

В допълнение на това социалните предприятия могат да бъдат ключов инструмент за прилагане на Европейската стратегия за заетост, тъй като съчетават мерки за повишаване на пригодността, достъп до пазара на труда, подкрепящи социални услуги и осигуряването на адекватни доходи и по този начин допринасят за превенция на предаването на бедността между поколенията. Въпреки, че е важно да се предоставят услуги, които да помогнат на хората да „влязат“ в трудовия пазар, също толкова важно е хората с комплексни потребности да се интегрират в обществото, дори ако е трудно да им се предложат възможности за заетост. Въпреки потенциала си за намаляване на бедността и включване на пазара на труда на трайно безработни и неактивни лица, то социалните предприятия трудно се разпознават на ниво политики и програми, и по този начин остават подценени и неизползвани. Огромен дефицит в тази област представляват организации, които могат да предоставят интегрирани услуги, необходими за социалното включване на най-отдалечените от пазара на труда групи с акцент върху социалните умения и подобряване на индивидуалната социална работа с тези лица.

Стратегия по заетостта на Република България 2012 - 2020: Стратегията е разработена в съответствие с Националната програма за реформи до 2020 г. Стратегията по заетостта цели повишаване на заетостта, производителността на труда и социално включване чрез подобряване на функционирането на пазара на труда, увеличаване на инвестиции в човешки ресурси, подкрепа за устойчивото макроикономическо развитие. Стратегията следва приоритета на Стратегията „Европа 2020“ за постигане на интелигентен, устойчив и приобщаващ икономическия растеж. Политиката по заетостта трябва да бъде разработена и реализирана с помощта на организации и институции, като е необходимо активно сътрудничество с граждански организации и НПО. Целта е през 2015 - 2020 г. да бъде подобро инвестирането в човешкия капитал, както и да бъде осигурена по-висока трудова заетост и широк кръг от трудоспособни лица да бъдат интегрирани на пазара. Важно е да бъдат предоставени качествени и ефективни социални услуги, базирани в общността и в семейна или близка до семейната среда, които са с потенциал за заетост. Изрично упоменато е, че се цели развитие на социалното предприемачество и създаване на социални предприятия - предприятия, които целят оказване на благотворен социален ефект спрямо лица от уязвимите групи за подобряване на техния жизнен стандарт, осигуряване на заетост, предоставяне на услуги и/или други форми на пряка подкрепа. Социалните предприятия предоставят социални услуги, предназначени за уязвими потребители, като достъп до жилище или до грижи, помощ за възрастни хора или инвалиди, приобщаване на рискови групи, грижи за деца, достъп до работа, образование, справяне със зависимости и др.

Национална стратегия за намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване (2020): Приоритет на Стратегията е да се осигурят възможности за заетост и повишаване на доходите чрез активно включване на гражданите на пазара на труда. Конкретните мерки, които трябва да бъдат постигнати, включват: повишаване на пригодността за заетост на безработни лица чрез предоставяне на обучение за придобиване на квалификация; осигуряване на заетост за уязвими групи на пазара на труда; осигуряване на услуги, необходими за социалното включване на най-отдалечените от пазара на труда групи с акцент върху социалните умения и подобряване на индивидуалната социална работа с тези лица; насърчаване на предприемачеството, включително и социалното предприемачество; осигуряване на условия за намаляване броя на работещите бедни.

Дългосрочна стратегия за заетост на хората с увреждания 2011 - 2020 г.: Стратегията, приета от МС, цели да осигури на хората с увреждания в трудоспособна възраст ефективно да упражняват правото си на свободен избор на трудова реализация, както и да подобри качеството им на живот за свободно и

пълноценно включване в обществения живот на България. Трябва да бъдат създадени условия за интеграция на хората с увреждания в икономическия и социалния живот. Това ще бъде постигнато, като на хората с увреждания им се предостави възможността за достъп до подходящи форми на професионална подготовка и трудова реализация. Макар и социалното предприемачество да не е споменато в текста на Стратегията, то би било от съществено значение за постигането на нейните цели.

Младежка заетост: В периода 2014 - 2016 г. водещ приоритет за ЕК е борбата с младежката безработица, като всяка държава член на ЕС е поела конкретни политически ангажименти за изпълнение на Европейска гаранция за младежта. В Националния план на България се предвижда изпълнението на мерки за подкрепа за създаване на работни места за наемане на безработни младежи и субсидиране на временна заетост за младежи от региони, в които безработицата е висока и същевременно икономическата (публична и частна) инфраструктура е слабо развита. Социалните предприятия могат да бъдат подкрепени като работодатели, които наемат младежи за временна работа в общоползни дейности, като по този начин действат като инструмент за устойчива интеграция на младежите на пазара на труда чрез съчетание на временната заетост с предоставянето на стимули и възможности за обучение.

Национална стратегия за младежта 2010 - 2020 г.: Стратегията, която е приета от МС, има за цел да създаде подходяща и благоприятна среда и условия за училищно и университетско образование, както и реализация и активно участие на младите хора в обществен и икономически живот. Стратегическа цел е подобрена икономическа активност и кариерно развитие на младите хора. Част от тази цел е и популяризирането на социалното предприемачество сред младите хора. За постигане на целта е необходимо насърчаване и подпомагане на публично-частни партньорства и социално предприемачество в предоставянето на услуги за развитие на младите хора. Младите хора трябва не само да бъдат подкрепени от социалното предприемачество, но и да разберат повече за неговия ефект и значение.

Равен достъп за участие в икономиката на населението в малките населени места/селски райони: Тъй като над 70% от територията на България попада в селски райони, следва да се дефинират възможностите за развитие на социални предприятия в малките населени места. Традиционно тези региони се характеризират с по-ниско качество и ограничена достъпност на обществени услуги, липса на достатъчно социални, образователни и здравни услуги, както и засилени процеси на обезлюдяване и липса на възможности за заетост и доходи. С тези си характеристики селските райони дават отлична възможност на социалните предприятия да предложат иновативни методи за запълване на съществуващите пазарни ниши, като едновременно с това осигуряват и достъп до ресурси чрез Местните инициативни групи и прилагането на новия инструмент на ЕК за водено от общността местно развитие (BOMP). В споразумението за партньорство на Република България с Европейската комисия за периода 2014 – 2020 г., очертаващо помощта от Европейските структурни и инвестиционни фондове, ясно се дефинира ролята на BOMP като полезен инструмент за овластяване на местните общности, включително групи в неравностойно положение, за подобряване на институционалния капацитет на местните заинтересовани страни и специално на НПО и за създаване на социални иновации на местно равнище. В контекста на BOMP, ще се насърчава развитието на социалната икономика и социалните предприятия в селските райони.

Социални иновации: Във връзка със социалната икономика от особен интерес са водещите инициативи, свързани с иновациите, по-специално по отношение на приноса на социалните предприятия за социални иновации; тези, свързани с създаването на нови умения за нови работни места и европейската платформа срещу бедността. Създаването през 2013 г. на Програма на Европейския съюз за заетост и социални иновации (Регламент ЕС 1296/2013 на Европейския парламент) дава възможност за осигуряване на целево финансиране на социални предприятия, които имат огромен капацитет за социални иновации и генерират социален капитал. Общият бюджет на програмата за периода 2014 - 2020 г. е 920 млн. евро.

Интеграция на малцинствата: Социалните предприятия са ключов модел за ефективното изпълнение на приоритета за създаване на заетост за малцинствата, ясно очертан в Националната стратегия за интегриране на ромите до 2020 г. Непълноценно използвана е ролята на социалните предприятия за насърчаване заетостта в зелени работни места, чрез субсидиране на работни места в екологични дейности и създаване на качествена заетост и опазване на околната среда. Друга сериозна възможност за прилагане на модела на социалните предприятия е за насърчаване на предприемачеството, стартиране и управление на собствен бизнес от страна на ромското население, при пълноценно използване на уменията и традициите на ромите с оглед генерирането на доходи.

План за действие „Предприемачество 2020 – България“ е приет с Протокол №46 от 11 ноември 2015 г. на Министерския съвет със списък от конкретни 31 мерки в съответствие с приетия от ЕК - План за действие "Предприемачество 2020 - Възраждане на предприемаческия дух в Европа" (COM / 2012/0795 окончателен) . С приемането на Плана за действие „Предприемачество 2020-България“ и предложените мерки в изпълнение на препоръките на ЕК до 2020 г., страната ни се ангажира в дългосрочен план в провежданата от Министерството на икономиката политика за насърчаване и създаване на нови предприятия. Мерките от Плана за действие за предприемачество 2020 - България:

Област на действие №1 – „Образование и обучение в предприемачество в подкрепа на растежа и създаването на нови предприятия“. Тук са включени 15 мерки. Те са свързани с въвеждане на програми за формиране на предприемачески умения в училищата, актуализиране на програми за предприемачество в сферата на професионалното образование, в университетите, в средните училища, насърчаване на предприемачеството сред младите хора, обучение на предприемачи в областта на селското и горското стопанство и т.н.

Област на действие №2 – „По-добро административно и законодателната среда за бизнес предприемачи и подкрепа в решаващия етап от жизнения цикъл“. Тук са включени 10 мерки. Те са свързани с програмите за финансиране на стартиращи предприемачи - млади земеделски производители в земеделието, подкрепа за пилотни проекти за разработване на нови продукти чрез клъстерите в земеделието, подкрепа за стартиращи предприемачи студенти, подкрепа за растежа на предприятията чрез насърчаване използването на ИКТ и подкрепа чрез финансови инструменти. В този стълб е включена и мярка за намаляване на времето, необходимо за получаване на лицензии и разрешителни.

Област на действие №3 – „Укрепване на предприемаческата култура в Европа за растежа на едно ново поколение от предприемачи“. Тук са включени 6 мерки. Те са свързани с насърчаване и популяризиране на предприемачеството в България, разработване на стратегия за насърчаване на женското предприемачество, подкрепа за мрежа от жени предприемачи, подкрепа за заетост на хората, които се грижат за деца и други зависими членове на семейството, създаване на механизъм за обмен на опита и уменията на по-възрастните предприемачи към нови предприемачи и насърчаване на предприемачеството за безработни младежи под 29 години.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Все пак, на национално ниво политиката за развитие на социалната икономика и социалните предприятия остава встрани от общите усилия за постигането на целите, заложили в Националната стратегия за реформи. Макар че Националната концепция за социална икономика е подготвена като стратегически документ с „изпреварваща визия по отношение на бъдещи изменения в нормативната уредба и практика на държавните органи, както и визия за интегриране на секторни политики“, все още относимите секторни политики не са ясно и последователно обвързани с нея. Това пречи за създаване на благоприятна правна и финансова среда за развитие на социалните предприятия.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Терзиев, В., Георгиев, М. Характеристики на системата за социално подпомагане. // Сборник доклади от годишна университетска научна конференция 14-15 юни 2018 г., Електронно издание, НБУ Васил Левски- Велико Търново, Велико Търново, 2018, стр. 959-969, ISBN 978-619-7246-20-9 (online e-book), ISSN 2367-7481.
- [2] Терзиев, В., Георгиев, М. Социална защита на уязвимите групи от населението в България. // Сборник доклади от годишна университетска научна конференция 14-15 юни 2018 г., Електронно издание, НБУ Васил Левски- Велико Търново, Велико Търново, 2018, стр. 970-975, ISBN 978-619-7246-20-9 (online e-book), ISSN 2367-7481.
- [3] Терзиев, В., Георгиев, М. Характеристики на системата за социално подпомагане. // Сборник доклади от Годишна университетска научна конференция 14-15 юни 2018г., Научно направление „Социални, стопански и правни науки“, НБУ Велико Търново, Велико Търново, Издателски комплекс на НБУ „Васил Левски“, 7, 2018, стр. 177-187, ISBN 978-619-7246-20-9 (online e-book), ISSN 1314-1937.

-
- [4] Терзиев, В., Георгиев, М. Социална защита на уязвимите групи от населението в България. // Сборник доклади от Годишна университетска научна конференция 14-15 юни 2018г., Научно направление „Социални, стопански и правни науки”, НБУ Велико Търново, Велико Търново, Издателски комплекс на НБУ „Васил Левски”, 7, 2018, стр. 188-193, ISBN 978-619-7246-20-9 (online e-book), ISSN 1314-1937.
- [5] Terziev, V., Banabakova, V., Georgiev, M. Modern dimensions of social policies. // International journal scientific papers Vol 23.4 Promoted in Budva, Montenegro 24-27.05.2018, IKM - Skopje, 23, 2017, N 4, pp. 935-944, ISSN 1857-923X (for e-version) ISSN 2545- 4439 (for printed version).
- [6] Terziev, V., Banabakova, V., Georgiev, M. Social support as part of social policy. // International journal scientific papers Vol 23.4 Promoted in Budva, Montenegro 24-27.05.2018, IKM - Skopje, 23, 2017, N 4, pp. 973-980, ISSN 1857-923X (for e-version) ISSN 2545 - 4439 (for printed version).
- [7] Terziev, V., Banabakova, V., Georgiev, M. Structure of the social welfare system in Bulgaria. // International journal scientific papers Vol 23.4 Promoted in Budva, Montenegro 24-27.05.2018, IKM - Skopje, 23, 2017, N 4, pp. 1275-1281, ISSN 1857-923X (for e-version) ISSN 2545 - 4439 (for printed version).
- [8] Terziev, V., Banabakova, V., Georgiev, M. Role and place of social programing in public governance. // Міжнародної науково-практичної конференції «Забезпечення сталого розвитку економіки: проблеми, можливості, перспективи» (16-17 лютого 2018 року, м. Ужгород), Міністерство освіти і науки України Ужгородський національний університет, 2018, с.93-98, ISBN 978-966-916-488-9.
- [9] Terziev, V., Banabakova, V., Georgiev, M. Social program as a product of social programming. // Міжнародної науково-практичної конференції «Забезпечення сталого розвитку економіки: проблеми, можливості, перспективи» (16-17 лютого 2018 року, м. Ужгород), Міністерство освіти і науки України Ужгородський національний університет, 2018, с. 99-104, ISBN 978-966-916-488-9.
- [10] Terziev, V., Banabakova, V., Georgiev, M. Social efficiency as a measure of social activities. // Міжнародної науково-практичної конференції «Забезпечення сталого розвитку економіки: проблеми, можливості, перспективи» (16-17 лютого 2018 року, м. Ужгород), Міністерство освіти і науки України Ужгородський національний університет, 2018, с. 104-109, ISBN 978-966-916-488-9.
- [11] Terziev, V., Banabakova, V., Georgiev, M. Assessment of the effectiveness of social programing. // Міжнародної науково-практичної конференції «Забезпечення сталого розвитку економіки: проблеми, можливості, перспективи» (16-17 лютого 2018 року, м. Ужгород), Міністерство освіти і науки України Ужгородський національний університет, 2018, с. 110-115, ISBN 978-966-916-488-9.
- [12] Terziev, V., Banabakova, V., Georgiev, M. Social activity of human resource as a basis of effective social policy. // Міжнародної науково-практичної конференції «Забезпечення сталого розвитку економіки: проблеми, можливості, перспективи» (16-17 лютого 2018 року, м. Ужгород), Міністерство освіти і науки України Ужгородський національний університет, 2018, с. 116-121, ISBN 978-966-916-488-9.
- [13] Terziev, V., Banabakova, V., Georgiev, M. Strategic advantages of an active social program. // Міжнародної науково-практичної конференції «Забезпечення сталого розвитку економіки: проблеми, можливості, перспективи» (16-17 лютого 2018 року, м. Ужгород), Міністерство освіти і науки України Ужгородський національний університет, 2018, с. 122-127, ISBN 978-966-916-488-9.
- [14] Terziev, V., Banabakova, V., Georgiev, M. Assessment of the effectiveness of social programming. // Міжнародної науково-практичної конференції «Забезпечення сталого розвитку економіки: проблеми, можливості, перспективи» (16-17 лютого 2018 року, м. Ужгород), Міністерство освіти і науки України Ужгородський національний університет, 2018, с. 127-131, ISBN 978-966-916-488-9.
- [15] Terziev, V., Banabakova, V., Georgiev, M. The social program as a part of development strategies. // Міжнародної науково-практичної конференції «Забезпечення сталого розвитку економіки: проблеми, можливості, перспективи» (16-17 лютого 2018 року, м. Ужгород), Міністерство освіти і науки України Ужгородський національний університет, 2018, с. 132-137, ISBN 978-966-916-488-9.
- [16] Terziev, V., Banabakova, V., Georgiev, M. Social programming as a possibility to increase social efficiency. // Міжнародної науково-практичної конференції «Забезпечення сталого розвитку економіки: проблеми, можливості, перспективи» (16-17 лютого 2018 року, м. Ужгород), Міністерство освіти і науки України Ужгородський національний університет, 2018, с. 137-142, ISBN 978-966-916-488-9.